

บทที่ 3

สภาพทั่วไปของพื้นที่และเกษตรกรที่ทำการศึกษา

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงสภาพทั่วไปของพื้นที่ทำการศึกษา นั่นคือ จังหวัดนครราชสีมา เป็นการกล่าวถึงที่ตั้ง สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ การเกษตรกรรม เป็นต้น ส่วนต่อมาจะเป็นการกล่าวถึงสภาพทั่วไปของเกษตรกรที่ทำการศึกษา ซึ่งจะเน้นไปยังเกษตรกรในพื้นที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ดังต่อไปนี้

สภาพทั่วไปของพื้นที่ทำการศึกษา

ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดนครราชสีมา ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือบนที่ราบสูงโคราช ระหว่างเส้นรุ้งที่ 14 -16 องศาเหนือ และเส้นทางที่ 101 -103 องศาตะวันออก ตัวจังหวัดอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถยนต์ เป็นระยะทาง 255 กิโลเมตร และโดยทางรถไฟ เป็นระยะทาง 264 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 20,493.96 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 12,808,728 ไร่ เท่ากับร้อยละ 12.12 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขนาดของพื้นที่เป็นอันดับที่ 1 ของภาค มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดอื่น ดังนี้ (ภาพที่ 2)

ทิศเหนือ	ติดจังหวัดชัยภูมิและจังหวัดขอนแก่น
ทิศตะวันออก	ติดจังหวัดบุรีรัมย์
ทิศใต้	ติดจังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดนครนายก
ทิศตะวันตก	ติดจังหวัดชัยภูมิ จังหวัดสระบุรี และจังหวัดลพบุรี

ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ระหว่าง 150 - 300 เมตร มีเทือกเขาสันกำแพงและเทือกเขาพนมดงรักเป็นแนวยาวทางด้านทิศใต้ และทิศตะวันตกส่วนบริเวณตอนล่างก่อนไปทางเหนือและตะวันออกเป็นที่ราบลุ่ม

ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม ฝนตกชุกในราวเดือนสิงหาคม เดือนตุลาคมเป็นช่วงที่ได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นลมร้อนที่พัดมาจากมหาสมุทร

อุณหภูมิต่ำสุด

จังหวัดนครราชสีมามีอุณหภูมิต่ำสุดตลอดปีสูงสุดประมาณ 36.2 องศาเซลเซียสและต่ำสุด 20.2 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดในเดือนเมษายนประมาณ 40.9 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดในเดือนธันวาคมประมาณ 14.1 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์ทั้งปีเฉลี่ยต่ำสุดประมาณ 22.6 % เฉลี่ยสูงสุดประมาณ 33.3 %

การปกครองและประชากร

การปกครองเป็น 26 อำเภอ 6 กิ่งอำเภอ 287 ตำบล 3,528 หมู่บ้าน ได้แก่ อำเภอเมืองนครราชสีมา อำเภอแก้งสนามนาง อำเภอขามทะเลสอ อำเภอขามสะแกแสง อำเภอกง อำเภอครบุรี อำเภอจักราช อำเภอโชคชัย อำเภอชุมพวง อำเภอด่านขุนทด อำเภอโนนแดง อำเภอโนนไทย อำเภอโนนสูง อำเภอหนองบุญมาก อำเภอบ้านเหลื่อม อำเภอบัวใหญ่ อำเภอปากช่อง อำเภอปักธงชัย อำเภอประทาย อำเภอพิมาย อำเภอสีคิ้ว อำเภอสูงเนิน อำเภอเสิงสาง กิ่งอำเภอลำทะเมนชัย อำเภอห้วยแถลง อำเภอวังน้ำเขียว อำเภอเฉลิมพระเกียรติ กิ่งอำเภอเมืองยาง กิ่งอำเภอเทพารักษ์ กิ่งอำเภอพระทองคำ กิ่งอำเภอบัวลาย และกิ่งอำเภอสีดา

หน่วยราชการบริหารส่วนกลางในจังหวัดมีทั้งสิ้น 196 หน่วยงาน หน่วยราชการบริหารส่วนภูมิภาคมีทั้งสิ้น 42 หน่วยงาน หน่วยงานราชการบริหารส่วนท้องถิ่น จำนวน 334 หน่วยงาน คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลตำบล 45 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 287 แห่ง

จังหวัดนครราชสีมามีประชากรมีประชากรมากเป็นอันดับ 2 ของประเทศ และเป็นอันดับ 1 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปี พ.ศ.2545 มีประชากรทั้งสิ้น 2,565,685 คน เป็นชาย 1,272,823 คน เป็นหญิง 1,292,862 คน คิดเป็นชายร้อยละ 49.0 เป็นหญิงร้อยละ 51.0 อำเภอที่มีประชากรมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองนครราชสีมา รองลงมาคือ อำเภอปากช่อง อำเภอที่ประชากรน้อยที่สุด ได้แก่ อำเภอบ้านเหลื่อม ความหนาแน่นของประชากร 125.19 คนต่อตารางกิโลเมตร พื้นที่ที่มีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุด คือ ในเขตเทศบาล 6,461.76 คนต่อตารางกิโลเมตร และนอกเขตเทศบาล 101.61 คนต่อตารางกิโลเมตร อำเภอเมืองมีประชากรหนาแน่นมากที่สุด 575.13 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมาอำเภอแก้งสนามนาง 353.77 คนต่อตารางกิโลเมตร อำเภอที่มีความหนาแน่นน้อยที่สุด ได้แก่ อำเภอจักราช 15.38 คนต่อตารางกิโลเมตร

ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งน้ำ

จังหวัดนครราชสีมามีแร่ธาตุหลายชนิด ที่มีการสำรวจพบ ได้แก่ เหล็ก หิน โปแตส ทองแดง ยิปซัม ลิกไนต์ ดินเหนียวแดง พื้นที่ป่าไม้จากการแปรสภาพถ่านหินเมื่อเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2542 พบว่าจังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่ป่าไม้ที่อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์เหลือเพียง 1,389,187 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 10.8 ของพื้นที่จังหวัด ปัจจุบันการจัดพื้นที่ป่าไม้ได้ยึดแนวทางตามมติ คณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 10 และ 17 มีนาคม พ.ศ. 2535 ซึ่งได้จำแนกตามเขตการใช้ประโยชน์ ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ (Zoning) โดยแบ่งพื้นที่ป่าไม้ของจังหวัดนครราชสีมาออกเป็น 3 เขต คือ เขตพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เนื้อที่ 2,301,310.75 ไร่ เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) เนื้อที่ 3,294,683.50 ไร่ เขตพื้นที่ ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) เนื้อที่ 91,012 ไร่ และนำมาไป ปฏิรูปแก่เกษตรกร ซึ่งเป็นพื้นที่ ส.ป.ก พื้นที่ป่าไม้ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2540 ได้แบ่งประเภทป่า ดังนี้ ประเภทป่าไม้ถาวร จำนวน 3 ป่า เนื้อที่ประมาณ 32,879 ไร่ ประเภทป่า สงวนแห่งชาติ จำนวน 29 ป่า เนื้อที่ประมาณ 4,864,238.50 ไร่ (หักพื้นที่อุทยานทัพลานจำนวน 64,250 ไร่) คงเหลือเนื้อที่ประมาณ 4,217,988.50 ไร่ ประเภทป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี จำนวน 13 ป่า เนื้อที่ประมาณ 928,967.75 ไร่ ประเภทป่า ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย จำนวน 2 ป่า เนื้อที่ประมาณ 2,301,310.75 ไร่ ประเภทป่าพื้นที่สงวนป่าของรัฐ จำนวน 25 ป่า เนื้อที่ประมาณ 153,589.03 ไร่ ไม้ที่มีค่าส่วนใหญ่เป็นไม้เบญจพรรณ เช่น ไม้ประดู่ ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้ตะเคียน ไม้ยาง และไม้พวง เป็นต้น

จังหวัดนครราชสีมา มีภูเขาที่สำคัญ ได้แก่ เขาเขียว เขากบินทร์ เขาบรรทัด เขาชันกำแพง เขาคงพญาเย็น เขาคงพญาไฟ และเขาใหญ่ สภาพแหล่งน้ำมีทั้งแหล่งน้ำ ธรรมชาติที่สำคัญมี 9 กลุ่ม น้ำ ได้แก่ กลุ่มน้ำมูล กลุ่มน้ำลำมาศตอนปลาย กลุ่มน้ำลำมาศตอนต้น กลุ่มน้ำจักราช กลุ่มน้ำลำมูลบน ลำพระเพลิง กลุ่มน้ำลำตะคอง กลุ่มน้ำเชิงไกร กลุ่มน้ำลำสะเทต กลุ่มน้ำชี จังหวัดนครราชสีมา มีอ่างเก็บน้ำที่สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

1. อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่

1.1 อ่างเก็บน้ำลำตะคอง ที่ตั้ง ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว ความจุ 323.95 ล้านลูกบาศก์ เมตร พื้นที่ชลประทาน 127,540 ไร่

1.2 อ่างเก็บน้ำลำพระเพลิง ลำลำลาย ที่ตั้ง ตำบลตะขบ อำเภอปักธงชัย ความจุ 149.80 ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่ชลประทาน 84,960 ไร่

1.3 **อ่างเก็บน้ำมูลบน ลำแซะ** ที่ตั้ง ตำบลจระเข้หิน และ โดกกระชาย อำเภอครบุรี ความจุ 416 ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่ชลประทาน 135,400 ไร่

1.4 **อ่างเก็บน้ำลำปลายมาศ ห้วยเตย** ที่ตั้ง ตำบลโนนสมบูรณ์ และสระตะเคียน อำเภอสางความจุ 102.10 ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่ชลประทาน 60,800 ไร่

2. อ่างเก็บน้ำขนาดกลาง

2.1 **อ่างเก็บน้ำห้วยชันประดู่ อ.สีคิ้ว** ความจุ 28 ล้านลูกบาศก์เมตร

2.2 **อ่างเก็บน้ำห้วยบ้านยาง อ.เมืองนครราชสีมา** ความจุ 7 ล้านลูกบาศก์เมตร

2.3 **อ่างเก็บน้ำลำเชียงไกร อ.โนนไทย** ความจุ 21 ล้านลูกบาศก์เมตร

2.4 **อ่างเก็บน้ำห้วยตะคร้อ อ.คง** ความจุ 10 ล้านลูกบาศก์เมตร

3. **อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก** อ่างเก็บน้ำชลประทานขนาดเล็กที่มีอยู่ในเขตจังหวัดนครราชสีมา มีทั้งสิ้น 473 แห่ง

การเกษตรกรรม

ประชากรของจังหวัดนครราชสีมาร้อยละ 75 มีอาชีพเกษตรกรรม ปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวนาปี พืชไร่ที่สำคัญได้แก่ มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และอ้อย

การปลูกสัตว์ จังหวัดนครราชสีมาเลี้ยงสัตว์มากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สัตว์ที่เลี้ยงได้แก่ โคเลี้ยงมากที่อำเภอปากช่อง อำเภอด่านขุนทด และอำเภอสีคิ้ว กระบือเลี้ยงมากที่อำเภอบัวใหญ่ อำเภอประทาย และอำเภอกง และสุกรเลี้ยงมากที่อำเภอปากช่อง อำเภอเมือง และอำเภอโชคชัย สัตว์ปีก ได้แก่ ไก่ เลี้ยงมากที่อำเภอสูงเนิน อำเภอปากช่อง และอำเภอสีคิ้ว เป็ด เลี้ยงมากที่อำเภอสีคิ้ว อำเภอเมือง และอำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมามีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด ซึ่งเป็นการเพาะเลี้ยงปลาในบ่อน้ำจืดและร่องสวน ชนิดของปลาที่เพาะเลี้ยงมากที่สุด ได้แก่ ปลาช่อน ปลาดุก ปลานิล ปลาทอง ปลาตะเพียน ปลานิล ปลานิล เป็นต้น (สำนักงานสถิติจังหวัดนครราชสีมา, 2548)

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดนครราชสีมาทำเกษตรกรรม พื้นที่ทำการเกษตรจึงมีประมาณร้อยละ 69.35 ของพื้นที่ทั้งหมดในจังหวัดนครราชสีมา โดยอำเภอที่มีพื้นที่มากที่สุด คือ อำเภอปากช่อง ส่วนอำเภอที่มีพื้นที่ทำการเกษตรมากที่สุด คือ อำเภอด่านขุนทด และอำเภอที่มีร้อยละการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรมากที่สุด คือ อำเภอโนนสูงมีส่วนถึง 81.1 ของพื้นที่ทั้งหมดในอำเภอ (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ข้อมูลการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรจำแนกเป็นรายอำเภอตามเนื้อที่ทั้งหมดมากที่สุด
10 อันดับแรกในจังหวัดนครราชสีมา ปีการผลิต 2547/48

อำเภอ	พื้นที่ทั้งหมด	ร้อยละ	พื้นที่ทำการเกษตร	ร้อยละ
ปากช่อง	841,238.00	100.00	465,182.00	55.30
ด่านขุนทด	731,112.00	100.00	540,335.00	73.91
สีคิ้ว	729,953.00	100.00	526,610.00	72.14
พิมาย	580,731.00	100.00	398,291.00	68.58
นครบุรี	503,556.00	100.00	293,795.00	58.34
เมืองนครราชสีมา	458,885.00	100.00	191,987.00	41.84
สูงเนิน	418,317.00	100.00	284,868.00	68.10
ปักธงชัย	411,414.00	100.00	232,374.00	56.48
โนนสูง	397,390.00	100.00	322,605.00	81.18
เสิงสาง	376,386.00	100.00	222,067.00	59.00
รวม	10,379,113.00	100.00	7,197,458.00	69.35

ที่มา: สำนักงานสถิติจังหวัดนครราชสีมา (2548)

สภาพทั่วไปของเกษตรกรที่ทำการศึกษ

เกษตรกรที่ทำการศึกษาทั้งหมดจำนวน 100 ราย ครอบคลุม 2 ตำบล ได้แก่ ตำบลวังกะทะ และตำบลโป่งตาลอง ตำบลละ 50 ราย สำหรับตัวเกษตรกรผู้ผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในแต่ละท้องที่ ลักษณะและวิธีการจัดการเกี่ยวกับการผลิตก็แตกต่างกัน ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

อายุ การศึกษา ประสบการณ์ ขนาดของครัวเรือนและเนื้อที่ถือครอง

อายุเฉลี่ยและระดับการศึกษา (ตารางที่ 5) อายุเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือนปลูกข้าวโพด จังหวัดนครราชสีมาฤดูที่ 1 เท่ากับ 45.75 และฤดูที่ 2 เท่ากับ 45.92 ระดับการศึกษาพบว่าในฤดูที่ 1 มีเกษตรกรที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 50.68 ของตัวอย่างทั้งหมดของเกษตรกร รองลงมา คือ เกษตรกรที่ได้รับการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 45.21 ส่วนในฤดูที่ 2 พบว่าเกษตรกรที่ได้รับการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีมากที่สุดคิด

เป็นร้อยละ 58.33 รองลงมาจะเป็นเกษตรกรที่ได้รับการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 38.54 ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับการศึกษาและได้รับการศึกษาค่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเกษตรกรทั้ง 2 รุ่นมีเพียงเล็กน้อย คือ ร้อยละ 2.74 1.37 และ 2.08 1.04 ในฤดูที่ 1 และ 2 ตามลำดับ

ด้านประสบการณ์ในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรหัวหน้าครัวเรือน พบว่ามีประสบการณ์ในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ฤดูที่ 1 และฤดูที่ 2 โดยเฉลี่ยเท่ากับ 19.91 และ 20.20 ตามลำดับ

สำหรับขนาดของครัวเรือนของเกษตรกรผู้ปลูกในฤดูที่ 1 และฤดูที่ 2 มีขนาดครัวเรือนโดยเฉลี่ยประมาณ 5 คน โดยแบ่งเป็นสมาชิกในครัวเรือนที่สามารถช่วยงานในการปลูกข้าวโพดได้เต็มที่เฉลี่ยประมาณ 2 คนของเกษตรกรทั้ง 2 รุ่น คิดเป็นร้อยละ 49.99 และ 47.95 ในฤดูที่ 1 และ 2 ตามลำดับ

เนื้อที่ถือครองของเกษตรกรชาวไร่ข้าวโพดในพื้นที่ที่ทำการศึกษารวมของเกษตรกรฤดูที่ 1 และฤดูที่ 2 ทั้งหมดคิดเป็น 104.5 และ 116.69 ไร่ต่อครัวเรือน โดยพื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่เป็นของตนเองคิดเป็น 65.24 และ 68.41 ไร่ต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 62.43 และ 58.63 เป็นพื้นที่เช่าทั้งหมด 39.26 และ 48.28 ไร่ ต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 37.57 และ 41.37 ตามลำดับ (ตารางที่ 5)

พฤติกรรมการเพาะปลูกและเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรผู้ปลูกทั้งในฤดูที่ 1 และ 2

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในฤดูที่ 1 เริ่มปลูกข้าวโพดในเดือนมกราคม คิดเป็นร้อยละ 2.74 เท่ากับเกษตรกรที่เริ่มปลูกในเดือนกุมภาพันธ์ เกษตรกรที่เริ่มปลูกในเดือนมีนาคมมีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 71.23 ของเกษตรกรทั้งหมด รองลงมาปลูกในเดือนเมษายน คิดเป็นร้อยละ 21.92 ในเดือนพฤษภาคมมีเกษตรกรปลูกคิดเป็นร้อยละ 1.37 ส่วนในฤดูที่ 2 พบว่าเกษตรกรเริ่มปลูกในเดือนมิถุนายน คิดเป็นร้อยละ 2.08 ปลูกมากที่สุดในเดือนกรกฎาคม คิดเป็นร้อยละ 60.42 รองลงมานิยมปลูกในเดือนสิงหาคม คิดเป็นร้อยละ 37.50 (ตารางที่ 6 และ ตารางที่ 7)

ตารางที่ 5 สภาพทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในท้องที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
ปีเพาะปลูก 2547/2548

รายการ	ฤดูที่ 1		ฤดูที่ 2	
	ราย	%	ราย	%
จำนวนทั้งหมด	73	100.00	96	100.00
อายุเฉลี่ย (ปี)	45.75		45.92	
การศึกษา				
จบต่ำกว่า ป.4	1	1.37	1	1.04
จบ ป.4	37	50.68	37	38.54
จบสูงกว่า ป.6	33	45.21	56	58.33
ไม่ได้รับการศึกษา	2	2.74	2	2.08
ประสบการณ์ปลูกข้าวโพด	19.91		20.2	
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน/ครัวเรือน)				
ทั้งหมด	4.48	100.00	4.38	100.00
ช่วยทำไร่เต็มที	2.15	49.99	2.10	47.95
ช่วยทำไร่ครั้งคราว	0.00	0.00	0.00	0.00
เนื้อที่ทำการเกษตร (ไร่/ครัวเรือน)				
ทั้งหมด	104.5	100.00	116.69	100.00
เป็นของตัวเอง	65.24	62.43	68.41	58.63
เช่า	39.26	37.57	48.28	41.37
ได้รับฟรี	0.00	0.00	0.00	0.00

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

เกษตรกรเริ่มเก็บเกี่ยวผลผลิตในเดือนมิถุนายนมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 15.07 ของผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในฤดูที่ 1 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่รองลงมาจากเดือนกรกฎาคม จะมีสัดส่วนการเก็บเกี่ยวสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 76.71 ส่วนในเดือนสิงหาคม คิดเป็นร้อยละ 6.85 ในเดือนกันยายน คิดเป็นร้อยละ 1.37 เป็นสัดส่วนที่น้อยที่สุด เดือนตุลาคมเริ่มมีการเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในฤดูที่ 2 เป็นสัดส่วนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 3.13 ในเดือนพฤศจิกายนมีการเก็บเกี่ยวคิดเป็นร้อยละ 21.88 ในเดือนธันวาคมมีการเก็บเกี่ยวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 58.33 และในเดือนมกราคมมีเกษตรกรเก็บเกี่ยวเป็นเดือนสุดท้ายในฤดูที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 16.67 (ตารางที่ 6 และ ตารางที่ 7)

ตารางที่ 6 เดือนที่ปลูกและเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในฤดูที่ 1 และ 2 ในอำเภอปากช่อง
จังหวัดนครราชสีมา ปีเพาะปลูก 2547/48

เดือน	ฤดูที่ 1		ฤดูที่ 2	
	ราย	%	ราย	%
จำนวนเกษตรกร	73	100	96	100.00
เดือนปลูก				
- มกราคม	2	2.74	0	0.00
- กุมภาพันธ์	2	2.74	0	0.00
- มีนาคม	52	71.23	0	0.00
- เมษายน	16	21.92	0	0.00
- พฤษภาคม	1	1.37	0	0.00
- มิถุนายน	0	0	2	2.08
- กรกฎาคม	0	0	58	60.42
- สิงหาคม	0	0	36	37.50
เดือนเก็บเกี่ยว				
- มิถุนายน	11	15.07	0	0.00
- กรกฎาคม	56	76.71	0	0.00
- สิงหาคม	5	6.85	0	0.00
- กันยายน	1	1.37	0	0.00
- ตุลาคม	0	0.00	3	3.13
- พฤศจิกายน	0	0.00	21	21.88
- ธันวาคม	0	0.00	56	58.33
- มกราคม	0	0.00	16	16.67

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

ตารางที่ 7 ช่วงเวลาในการเพาะปลูกและเก็บเกี่ยวข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในฤดูที่ 1 และ 2 ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ปีเพาะปลูก 2547/48

รายการ/เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
ฤดูที่ 1									
ช่วงของการเพาะปลูก									
ช่วงของการเก็บเกี่ยว									
รายการ/เดือน	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.
ฤดูที่ 2									
ช่วงของการเพาะปลูก									
ช่วงของการเก็บเกี่ยว									

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

ระบบการปลูกพืชของเกษตรกรปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

1. กลุ่มปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทั้ง 2 รุ่น

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทั้ง 2 รุ่นของอำเภอปากช่องมีเกษตรกรผู้ปลูก 69 ราย โดยเฉลี่ยในช่วงฤดูการเพาะปลูกที่ 1 จะปลูกพืชคร่าวเรือนละ 75.54 ไร่ โดยจะทำการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์คิดเป็นร้อยละ 84.47 ผู้ปลูกข้าวโพดในฤดูที่ 1 จะนิยมใช้ที่ดินปลูกถั่วเขียวรองลงมาจากข้าวโพด ตามด้วยปลูกอ้อยและมันสำปะหลัง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 8.63 3.24 และ 0.29 ตามลำดับ ส่วนในฤดูที่ 2 จะไม่ปลูกพืชชนิดอื่นๆเสริม เกษตรกรจะทำการเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เพียงอย่างเดียว ซึ่งจะใช้ที่ดินเฉลี่ยต่อครัวเรือน 94.78 ไร่ เนื่องจากช่วงฤดูที่ 2 มีฝนตกมากกว่า เกษตรกรจึงใช้ที่ดินเพื่อการเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มากตามไปด้วย (ตารางที่ 8)

2. กลุ่มปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์รุ่นเดียว

2.1 ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เฉพาะฤดูที่ 1

เกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เฉพาะฤดูที่ 1 มีเกษตรกรผู้ปลูก 4 ราย โดยเฉลี่ยจะปลูกพืชคร่าวเรือนละ 29.75 ไร่ในช่วงฤดูการปลูกที่ 1 โดยจะทำการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์คิดเป็น

ร้อยละ 88.24 ของการใช้ที่ดินปลูกพืชในฤดูที่ 1 ที่เหลือร้อยละ 11.76 ของการใช้ที่ดิน เกษตรกรใช้เพาะปลูกมันสำปะหลัง ส่วนในฤดูที่ 2 จะไม่ปลูกพืชชนิดใดๆเลย (ตารางที่ 8)

เหตุผลที่เกษตรกรไม่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในฤดูที่ 2 เนื่องจากกลัวฝนแล้งและเนื่องจากไม่ค่อยได้ผลผลิตในช่วงฤดูที่ 2 คิดเป็นร้อยละเท่ากัน คือ 50 โดยเกษตรกรทั้งหมดในกลุ่มนี้จะปล่อยให้ดินทิ้งร้างไว้เนื่องจากกลัวฝนแล้ง (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 8 ระบบการปลูกพืชของเกษตรกรปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในอำเภอปากช่อง
จังหวัดนครราชสีมา ปีเพาะปลูก 2547/48

ชนิดพืช	ฤดูที่ 1			ฤดูที่ 2		
	ราย ไร่/ครัวเรือน		%	ราย ไร่/ครัวเรือน		%
กลุ่มปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 2 รุ่น	69			69		
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	69	63.81	84.47	69	94.78	100
ถั่วเขียว	7	6.52	8.63	0	0	0.00
อ้อย	4	4.91	3.24	0	0	0.00
มันสำปะหลัง	1	0.22	0.29	0	0	0.00
รวมเฉลี่ยทั้งหมด(ไร่/ครัวเรือน)		75.54	100.00		94.78	100.00
กลุ่มปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์รุ่นเดียว						
ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เฉพาะรุ่น 1	4			4		
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	4	26.25	88.24	0	0	0.00
มันสำปะหลัง	1	3.5	11.76	0	0	0.00
รวมเฉลี่ยทั้งหมด(ไร่/ครัวเรือน)		29.75	100.00		0	0.00
ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เฉพาะรุ่น 2	27			27		
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	27	0	0	27	84.46	100.00
ถั่วเขียว	7	12.52	44.29	0	0	0.00
อ้อย	2	15.19	53.73	0	0	0.00
ฟักทอง	1	0.37	1.31	0	0	0.00
พริก	1	0.19	0.67	0	0	0.00
รวมเฉลี่ยทั้งหมด(ไร่/ครัวเรือน)		28.27	100.00		84.46	100.00

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

2.2 ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เฉพาะฤดูที่ 2

เกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เฉพาะฤดูที่ 2 มีเกษตรกรผู้ปลูก 27 ราย โดยเฉลี่ย จะปลูกพืชครัวเรือนละ 84.46 ไร่ ในช่วงฤดูการปลูกที่ 2 โดยเกษตรกรจะใช้ที่ดินเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ทั้งหมดในช่วงฤดูเพาะปลูกที่ 2 ส่วนในช่วงฤดูที่ 1 เกษตรกรในกลุ่มนี้จะไม่ทำการเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เลย แต่เกษตรกรจะใช้ที่ดินเพื่อปลูกอ้อยมากที่สุด รองลงมาคือ ถั่วเขียว , ฟักทองและพริก คิดเป็นร้อยละ 53.73 44.29 1.31 และ 0.67 ตามลำดับ การใช้ที่ดินในช่วงฤดูการเพาะปลูกที่ 1 ของเกษตรกรในกลุ่มนี้โดยเฉลี่ยจะปลูกพืชครัวเรือนละ 28.27 ไร่ (ตารางที่ 8)

เหตุผลที่เกษตรกรไม่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในฤดูที่ 1 โดยส่วนใหญ่เป็นเพราะกลัวฝนแล้ง คิดเป็นร้อยละ 70.37 รองลงมาเป็นเพราะไม่ค่อยได้ผลผลิต คิดเป็นร้อยละ 18.52 เหตุผลอื่นๆ ได้แก่ ปลูกไม่ทันฝน ต้องการปุ๋ย และตัวเกษตรกรไม่ค่อยสบาย คิดเป็นร้อยละ 3.70 เท่ากันทั้งสามเหตุผล เมื่อพิจารณาการใช้ที่ดิน พบว่าเกษตรกรปล่อยที่ดินว่างไว้ถึงร้อยละ 59.26 อีกร้อยละ 40.74 เกษตรกรได้ปลูกพืชทดแทน โดยมีเกษตรกรปลูกถั่วเขียวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 63.64 รองลงมา คือ อ้อย มีสัดส่วน 18.18 ส่วนฟักทองและพริกมีสัดส่วนเท่ากัน คือ 9.09 (ตารางที่ 9)

ลักษณะการถือครองเครื่องมือทางการเกษตร

ในปีการเพาะปลูก 2547/48 จากการศึกษาถึงเครื่องมือทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในทั้งฤดูที่ 1 และฤดูที่ 2 (ตารางที่ 10) พบว่าส่วนใหญ่เกษตรกรทั้ง 2 ฤดูมีรถไถดิน 4 ล้อ มากที่สุดคิดเป็น ร้อยละ 49.32 และ 53.13 เครื่องมือทางการเกษตรที่เกษตรกรมีรองลงมา คือ เครื่องพ่นยา คิดเป็นร้อยละ 46.58 และ 47.92 เครื่องหยอด คิดเป็นร้อยละ 41.10 และ 43.75 และถังโยก คิดเป็นร้อยละ 28.77 และ 27.08 ส่วนเกษตรกรที่มีเครื่องมืออื่นๆ เช่น รถไถเดินตาม รถอีแต๋น รถ 6 ล้อ นอกเหนือจากนี้ คิดเป็นร้อยละ 12.33 และ 14.58 ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในฤดูที่ 1 และ 2 ตามลำดับ

ตารางที่ 9 สาเหตุที่เกษตรกรไม่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในฤดูที่ 1 และ 2 อำเภอปากช่อง
จังหวัดนครราชสีมา ปีการผลิต 2547/48

รายการ	ฤดูที่ 1		ฤดูที่ 2	
	ราย	%	ราย	%
<u>เหตุผลที่ไม่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์</u>	27	100.00	4	100.00
กลัวแล้ง	19	70.37	2	50.00
ไม่ค่อยได้ผล	5	18.52	2	50.00
ต้องการปุ๋ย	1	3.70	0	0.00
ปลูกไม่ทัน	1	3.70	0	0.00
ไม่ค่อยสบาย	1	3.70	0	0.00
<u>โดยปลูกพืชอายุสั้นแทน</u>	27	100.00	4	100.00
ปลอ่ยว่าง	16	59.26	4	100.00
ปลูกพืชอื่นทดแทน	11	40.74	0	0.00
ถั่วเขียว	7	63.64	0	0.00
อ้อย	1	9.09	0	0.00
ฟักทอง	2	18.18	0	0.00
พริก	1	9.09	0	0.00

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

แบบแผนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

แบบแผนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หรือแนวทางในการปฏิบัติของเกษตรกร ปีการผลิต ปลูก 2547/48 จำนวนเกษตรกรทั้งหมด 100 ราย ดังแสดงไว้ในตารางที่ 11 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การเตรียมพื้นที่เพาะปลูก

การเตรียมพื้นที่ หมายถึง การทำให้พื้นที่ที่เตรียมอยู่ในสภาพที่สามารถใช้เครื่องมือเตรียมดินได้ ส่วนวิธีการเตรียม เครื่องมือ และแรงงาน ตลอดจนต้นทุนที่ใช้แตกต่างกันไปตามสภาพพื้นที่ จากการศึกษาศึกษาการเตรียมพื้นที่ของเกษตรกร พบว่ามีส่วนน้อยมากที่มีการถางไร่ก่อนไถทั้งเกษตรกรที่ปลูกในฤดูที่ 1 และฤดูที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 4.11 และ 4.17 ตามลำดับ

ตารางที่ 10 ชนิดของทรัพย์สินที่เกษตรกรชาวไร่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีในท้องที่ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ปีเพาะปลูก 2547/2548

ชนิดของทรัพย์สิน	ฤดูที่ 1		ฤดูที่ 2	
	ราย	%	ราย	%
จำนวนเกษตรกร	73	100.00	96	100.00
รถไถ 4 ล้อ	36	49.32	51	53.13
รถไถเดินตาม	7	9.59	12	12.5
เครื่องพ่นยา	34	46.58	46	47.92
รถอีแต๋น	1	1.37	1	1.04
เครื่องหยอด (ปลูก)	30	41.10	42	43.75
สเปรย์ (ถังโยก)	21	28.77	26	27.08
รถไถ 6 ล้อ	1	1.37	1	1.04

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

2. วิธีการปลูก

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในอำเภอปากช่องใช้เครื่องหยอดทุกรายทั้งการปลูกในฤดูที่ 1 และฤดูที่ 2 จำนวน 100 ราย ส่วนการเตรียมดินเกษตรกรส่วนมากในทั้ง 2 ฤดู นิยมไถ 2 ครั้งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 91.78 และ 91.67 ของเกษตรกรที่ปลูกในฤดูที่ 1 และฤดูที่ 2 ตามลำดับ นอกเหนือจากนั้นจะเป็นเกษตรกรที่นิยมไถ 1 ครั้ง และเกษตรกรที่นิยมไถ 3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.22 และ 8.33 ในการปลูกฤดูที่ 1 และฤดูที่ 2 ตามลำดับ

3. การปลูกซ่อมและถอนแยก

เกษตรกรส่วนมากในทั้ง 2 ฤดูไม่นิยมทำการปลูกซ่อม โดยการปลูกซ่อมของเกษตรกรที่ปลูกในฤดูที่ 1 มีเพียงร้อยละ 26.03 และเกษตรกรที่ปลูกในฤดูที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 32.29 เมื่อเทียบกับจำนวนเกษตรกรทั้งหมดที่ปลูกในแต่ละฤดู สาเหตุที่ไม่ทำการปลูกซ่อมเนื่องจากไม่คุ้มกับการลงทุน สำหรับการถอนแยกต้นข้าวโพด จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรร้อยละ 53.42 และ 45.83 ของเกษตรกรที่ปลูกในฤดูที่ 1 และฤดูที่ 2 ตามลำดับ มีการถอนแยกให้เหลือหลุมละ 1 ถึง 2 ต้น โดยให้เหตุผลว่าต้นข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ขึ้นดีไป

ตารางที่ 11 แบบแผนการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
ปีเพาะปลูก 2547/2548

แผนการผลิต	ฤดูที่ 1		ฤดูที่ 2	
	ราย	%	ราย	%
<u>จำนวนเกษตรกร</u>	73	100	96	100
ถางไร่ก่อนไถ	3	4.11	4	4.17
ไถ 1 ครั้ง	1	1.37	2	2.08
ไถ 2 ครั้ง	67	91.78	88	91.67
ไถ 3 ครั้ง	5	6.85	6	6.25
<u>จักร่องใช้เครื่องหยอด</u>	73	100	96	100
ระยะปลูก 70x20	13	17.81	21	21.88
ระยะปลูก 75x20	25	34.25	27	28.13
ระยะปลูก 75x25	27	36.99	34	35.42
ระยะปลูก 75x30	8	10.96	14	14.58
<u>การใช้เมล็ดพันธุ์</u>	73	100	96	100
พันธุ์ 919	32	43.84	51	53.13
พันธุ์ 717	33	45.21	31	32.29
พันธุ์ 949	7	9.59	22	22.92
NK 48	5	6.85	2	2.08
NK 49	4	5.48	6	6.25
Pioneer	1	1.37	2	2.08
สุวรรณ 4452	1	1.37	1	1.04
สุวรรณ 4453	1	1.37	1	1.04
<u>การปลูกซ่อม</u>	19	26.03	31	32.29
<u>การถอนแยก</u>	39	53.42	44	45.83

ตารางที่ 11 (ต่อ)

แผนการผลิต	ฤดูที่ 1		ฤดูที่ 2	
	ราย	%	ราย	%
<u>การปราบวัชพืช</u>	73	100	96	100
การใช้แรงงานคนคายนหญ้า	8	10.96	12	12.5
ใช้รถไถเดินตามไถกลบ	3	4.11	6	6.25
ใช้สารเคมีคุมหญ้า	52	71.23	64	66.67
ใช้สารเคมีฆ่าหญ้า	60	82.19	85	88.54
<u>การกำจัดศัตรูพืช</u>	2	2.74	0	0

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

4. การปราบวัชพืช

การปราบวัชพืชของเกษตรกรในทั้ง 2 ฤดู พบว่า เกษตรกรทุกรายมีการปราบวัชพืชทั้งในการปลูกฤดูที่ 1 และ ฤดูที่ 2 โดยมีการใช้สารเคมีฆ่าหญ้ามากที่สุด ในทั้ง 2 ฤดู คิดเป็นร้อยละ 82.19 ของเกษตรกรที่ปราบวัชพืชฤดูปลูกที่ 1 และคิดเป็นร้อยละ 88.45 ของเกษตรกรที่ปราบวัชพืชในฤดูปลูกที่ 2 รองลงมา คือ การใช้สารเคมีคุมหญ้า คิดเป็นร้อยละ 71.23 และ 66.67 ในฤดูที่ 1 และ ฤดูที่ 2 ตามลำดับ ส่วนวิธีการอื่นๆที่ใช้ ได้แก่ การใช้แรงงานคน และการใช้รถไถเดินตามตามลำดับ โดยวัชพืชที่พบมาในทั้ง 2 ฤดู คือพวกหญ้าต่างๆ เช่น หญ้าขน หญ้าแพรก หญ้าจิ้นแดง และหญ้าแห้วหมู เป็นต้น

5. การกำจัดศัตรูพืช

เกษตรกรส่วนมากในทั้ง 2 ฤดูไม่นิยมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยมีผู้ใช้สารเคมีคิดเป็นร้อยละ 2.74 ของเกษตรกรที่ปลูกพืชในฤดูที่ 1 ส่วนในฤดูที่ 2 เกษตรกรไม่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเลย โดยศัตรูพืชที่พบมากคือ พวกหนอนต่างๆ เนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เห็นว่าปัญหาเรื่องแมลงศัตรูพืชเป็นปัญหาที่เล็กจึงไม่ได้รับความใส่ใจเท่าที่ควร

6. ระยะเวลาปลูกและพันธุ์ที่ใช้

เกษตรกรทั้ง 2 ฤดูนิยมที่จะปลูกโดยใช้ระยะปลูก 75X25 เซนติเมตร มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.99 และ 35.42 รองลงมาคือ ระยะปลูก 75X20 เซนติเมตร คิดเป็นร้อยละ 34.25 และ 28.13 ตามด้วย ระยะปลูก 70X20 เซนติเมตร และระยะปลูก 75X30 เซนติเมตร โดยคิดเป็นร้อยละ ดังนี้ 17.81 21.88 และ 10.96 14.58 ในผู้ปลูกฤดูที่ 1 และ 2 ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องมาจากเกษตรกรใช้เครื่องหยอดเมล็ดพันธุ์และระยะที่เครื่องกำหนดไว้คือระยะปลูก 75X25 เซนติเมตร

ส่วนพันธุ์ที่เกษตรกรใช้นั้นมีความหลากหลายจะเห็นได้จากผลการสำรวจพบว่า เกษตรกรนิยมใช้พันธุ์ 919 และ 717 เป็นจำนวนมาก โดยในผู้ปลูกฤดูที่ 1 ใช้พันธุ์ 717 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.21 รองลงมา คือ พันธุ์ 919 คิดเป็นร้อยละ 43.84 ส่วนผู้ปลูกในฤดูที่ 2 นิยมใช้พันธุ์ 919 มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 53.13 ตามด้วย พันธุ์ 717 คิดเป็นร้อยละ 32.29 นอกจากนี้ยังมีพันธุ์อื่นๆ ที่ใช้ เช่น พันธุ์ 949 NK 48 NK 49 Pioneer พันธุ์สุวรรณ 4452 และ 4453 เป็นต้น

ลักษณะการใช้เมล็ดพันธุ์ในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในฤดูที่ 2 มีการใช้เมล็ดพันธุ์ในการเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เฉลี่ยต่อไร่ในปริมาณที่มากกว่าเกษตรกรที่ปลูกในฤดูที่ 1 โดยเกษตรกรที่ปลูกในฤดูที่ 1 ใช้เมล็ดพันธุ์ 3.18 กิโลกรัมต่อไร่ ในขณะที่เกษตรกรที่ปลูกในฤดูที่ 2 ใช้เมล็ดพันธุ์ 3.33 กิโลกรัมต่อไร่ (ตารางที่ 12)

1. ความรู้ในการใช้เมล็ดพันธุ์

เกษตรกรที่ปลูกในฤดูที่ 1 ได้รับความรู้ในการซื้อเมล็ดพันธุ์จากประสบการณ์ตัวเองมากที่สุด รองลงมาคือการดูหรือศึกษาจากเพื่อนบ้าน พ่อค้า พนักงานบริษัทและความรู้จากทางราชการ ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 64.38 19.18 8.22 5.48 และ 5.48 ตามลำดับ ส่วนเกษตรกรที่ปลูกในฤดูที่ 2 ได้รับความรู้เช่นเดียวกับผู้ปลูกข้าวโพดในฤดูที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 66.67 21.88 12.50 8.33 และ 6.25 ตามลำดับ ระยะเวลาการใช้เมล็ดพันธุ์เฉลี่ยของเกษตรกรฤดูที่ 1 มีเวลา 7.66 และ 7.28 ปี ในเกษตรกรที่ปลูกในฤดูที่ 2

ตารางที่ 12 ปริมาณการใช้ แหล่งความรู้ เวลาการใช้เมล็ด ข้อดีและข้อเสีย ของเมล็ดพันธุ์
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ปีเพาะปลูก 2547/2548

รายการ	ฤดูที่ 1		ฤดูที่ 2	
	ราย	%	ราย	%
จำนวนเกษตรกร	73	100.00	96	100.00
ปริมาณการใช้เมล็ดพันธุ์เฉลี่ย (กก/ไร่)	3.18		3.33	
<u>ความรู้ในการเลือกใช้เมล็ดพันธุ์</u>	73	100.00	96	100.00
พนักงานบริษัท	4	5.48	8	8.33
จากประสบการณ์	47	64.38	64	66.67
เพื่อนบ้าน	14	19.18	21	21.88
พ่อค้า	6	8.22	12	12.50
ราชการ	4	5.48	6	6.25
สื่อโฆษณา	0	0.00	0	0.00
<u>ใช้มาแล้วเฉลี่ย(ปี)</u>	7.66		7.28	
<u>ข้อดีของเมล็ดพันธุ์ที่ใช้</u>	73	100.00	96	100.00
ผลผลิตดี	26	35.62	42	43.75
ฝักใหญ่	18	24.66	30	31.25
ทนแล้ง	17	23.29	22	22.92
หักง่าย	3	4.11	8	8.33
<u>ข้อเสียของเมล็ดพันธุ์ที่ใช้</u>	73	100.00	96	100.00
ล้มง่าย	8	10.96	24	25.00
ไม่ต้านเชื้อรา	5	6.85	9	9.38
น้ำหนักไม่ดี	3	4.11	10	10.42
ราคาสูง	3	4.11	7	7.29

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

2. ข้อดีและข้อเสียของการเลือกใช้เมล็ดพันธุ์ปัจจุบัน

เกษตรกรที่ปลูกในฤดูที่ 1 และฤดูที่ 2 เห็นว่าข้อดีของเมล็ดพันธุ์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันคือ ผลผลิตดี รองลงมาคือข้อดีอื่นๆ เช่น มีฝักใหญ่ทำให้ได้น้ำหนักดี ต้นข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มีความทนแล้ง และหักฝักข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ง่าย ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 35.62 24.66 23.29 และ 4.11 ของเกษตรกรที่ปลูกในฤดูที่ 1 ส่วนเกษตรกรที่ปลูกในฤดูที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 43.75 31.25 22.92 และ 8.33 ตามลำดับ

เกษตรกรที่ปลูกในฤดูที่ 1 เห็นว่าข้อเสียของเมล็ดพันธุ์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน คือ ต้นข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ล้มง่าย รองลงมาคือ ฝักข้าวโพดไม่ต้านเชื้อรา ฝักข้าวโพดเลี้ยงสัตว์น้ำหนักไม่ดี และราคาเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดสูง ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 10.96 6.85 4.11 และ 4.11 ตามลำดับ เกษตรกรที่ปลูกในฤดูที่ 2 เห็นว่าข้อเสียของเมล็ดพันธุ์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ล้มง่าย รองลงมาคือ ฝักข้าวโพดเลี้ยงสัตว์น้ำหนักไม่ดี ฝักข้าวโพดไม่ต้านเชื้อรา และราคาเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดสูง ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 25.00 10.42 9.38 และ 7.29 ตามลำดับ

3. แหล่งการซื้อเมล็ดพันธุ์ ลักษณะการจ่ายเงิน และการจ่ายค่าขนส่งเมล็ดพันธุ์

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดทั้งฤดูที่ 1 และฤดูที่ 2 นิยมซื้อเมล็ดพันธุ์จากร้านค้ามากที่สุด รองลงมา คือ ซื้อจากสหกรณ์การเกษตรและธนาคารเพื่อการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 82.19 10.96 และ 6.85 ตามลำดับของเกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดในฤดูที่ 1 ส่วนเกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดในฤดูที่ 2 คิดเป็นร้อยละได้ 85.42 15.63 และ 10.42 ตามลำดับ

ส่วนลักษณะการจ่ายเงินของผู้ปลูกในฤดูที่ 1 นิยมจ่ายเป็นเงินเชื่อมากที่สุด รองลงมาคือ การจ่ายเงินสด และการจ่ายเงินเชื่อบางส่วน คิดเป็นร้อยละ 43.84 28.77 และ 27.40 ตามลำดับ ด้านผู้ปลูกข้าวโพดในฤดูที่ 2 ก็นิยมชำระเงินเช่นเดียวกับผู้ปลูกในฤดูที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 38.54 32.29 และ 29.17 ตามลำดับ

ส่วนการขนส่งในฤดูการปลูกที่ 1 ไม่ต้องเสียค่าขนส่งคิดเป็นร้อยละ 56.16 และเสียค่าใช้จ่ายในการขนส่ง คิดเป็นร้อยละ 43.84 ส่วนเกษตรกรที่ปลูกในฤดูที่ 2 ไม่เสียค่าขนส่ง คิดเป็นร้อยละ 55.21 และเสียค่าใช้จ่ายในการขนส่ง คิดเป็นร้อยละ 44.79 (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 แหล่งซื้อเมล็ดพันธุ์ ลักษณะการจ่ายเงินค่าเมล็ดพันธุ์ และค่าขนส่งเมล็ดพันธุ์ของเกษตรกรอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ปีเพาะปลูก 2547/2548

รายการ	ฤดูที่ 1		ฤดูที่ 2	
	ราย	%	ราย	%
จำนวนเกษตรกร	73	100.00	96	100.00
<u>แหล่งซื้อ</u>				
ร้านค้า	60	82.19	82	85.42
สหกรณ์	8	10.96	15	15.63
ช.ก.ส	5	6.85	10	10.42
<u>การชำระเงิน</u>	73	100.00	96	100.00
เงินสดทั้งหมด	21	28.77	31	32.29
เชื่อทั้งหมด	32	43.84	37	38.54
เชื่อบางส่วน	20	27.40	28	29.17
<u>ค่าขนส่ง</u>	73	100.00	96	100.00
ไม่เสีย	41	56.16	53	55.21
เสีย	32	43.84	43	44.79

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

4. ปัจจัยที่กำหนดการเลือกซื้อเมล็ดพันธุ์

เกษตรกรที่ปลูกในฤดูที่ 1 และ ฤดูที่ 2 ส่วนใหญ่จะไม่เปลี่ยนแปลงการใช้เมล็ดพันธุ์ คิดเป็นร้อยละ 94.52 และ 93.75 ตามลำดับ เนื่องจากเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ให้ผลผลิตดี มีเกษตรกรที่เปลี่ยนแปลงการใช้เมล็ดพันธุ์เพียงเล็กน้อย เนื่องจากต้องการทดลองใช้พันธุ์อื่นๆ เกษตรกรที่ปลูกทั้ง 2 ฤดูมีอิสระในการเลือกซื้อสูงถึงร้อยละ 97 ซึ่งเกษตรกรจะคำนึงถึงเมล็ดพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูงเป็นปัจจัยหลักในการตัดสินใจเลือกซื้อเมล็ดพันธุ์ รองลงมาคือ การทนทานต่อความแห้งแล้ง โดยคิดเป็นร้อยละ 64.38 และ 16.44 ในฤดูที่ 1 ส่วนในฤดูที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 65.63 และ 22.92 ปัจจัยอื่นๆที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้พันธุ์ เช่น ความต้านทานต่อโรคและแมลง เก็บเกี่ยวผลผลิตง่าย ต้นเตี้ยแข็งแรงและอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 19.18 11.46 ในฤดูที่ 1 และ 2 ตามลำดับ (ตารางที่ 14)

ตารางที่ 14 การเปลี่ยนแปลง อิสระและปัจจัยในการกำหนดการเลือกซื้อเมล็ดพันธุ์ของเกษตรกร
ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ปีเพาะปลูก 2547/2548

รายการ	ฤดูที่ 1		ฤดูที่ 2	
	ราย	%	ราย	%
จำนวนเกษตรกร	73	100.00	96	100.00
<u>การเปลี่ยนแปลงการใช้พันธุ์</u>				
ไม่เปลี่ยนแปลงทุกปี	69	94.52	90	93.75
- ให้ผลผลิตดี	41	59.42	57	63.33
เปลี่ยนแปลงทุกปี	4	5.48	6	6.25
- ทดลองใช้พันธุ์อื่น	4	100.00	5	83.33
<u>ความอิสระในการเลือกซื้อเมล็ดพันธุ์</u>				
ไม่มี	2	2.74	2	33.33
มี	71	97.26	94	97.92
<u>หลักการตัดสินใจเลือกใช้พันธุ์</u>				
ผลผลิตสูง	47	64.38	63	65.63
ทนแล้ง	12	16.44	22	22.92
ต้านทานโรคและแมลง	3	4.11	2	2.08
เก็บเกี่ยวง่าย	3	4.11	5	5.21
ต้นเตี้ยแข็งแรง	3	4.11	3	3.13
อื่นๆ	5	6.85	1	1.04

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

ลักษณะการใช้ปุ๋ยในการเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

1. จำนวนครั้งของการใส่ปุ๋ยและปริมาณการใช้ปุ๋ยเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

เกษตรกรที่ปลูกในฤดูที่ 1 ใส่ปุ๋ยรองพื้น 70 ราย คิดเป็นร้อยละ 95.89 นิยมใส่ปุ๋ยรองพื้นที่แตกต่างกันดังจะเห็นได้จากการที่เกษตรกรนิยมใช้ปุ๋ยสูตรอื่นๆ เช่น 16-20-0 มากที่สุดคือร้อยละ

ละ 87.14 รองลงมาคือปุ๋ยสูตร 15-15-15 คิดเป็นร้อยละ 4.29 และปุ๋ยสูตร 16-16-8 คิดเป็นร้อยละ 2.86 อีกร้อยละ 5.71 เป็นการใส่ปุ๋ยอื่นๆ ของเกษตรกรที่ใส่ปุ๋ยรองพื้น ซึ่งเกษตรกรจะใส่ปุ๋ยรองพื้นเฉลี่ย 22.12 กิโลกรัมต่อไร่ ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 1 ทั้ง 73 ราย คิดเป็นร้อยละ 100 สำหรับการใส่ปุ๋ยครั้งที่ 1 เกษตรกรนิยมใช้ปุ๋ยสูตร 46-0-0 หรือปุ๋ยยูเรีย มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.53 รองลงมา คือ สูตร 16-20-0 คิดเป็นร้อยละ 31.51 ซึ่งใส่ปุ๋ยครั้งที่ 1 เฉลี่ยไร่ละ 25.86 กิโลกรัม และการใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 จำนวน 18 ราย คิดเป็นร้อยละ 24.66 และการใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 ก็ยังนิยมใส่ปุ๋ยสูตร 46-0-0 มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 55.56 รองลงมา คือ ปุ๋ยสูตร 16-20-0 คิดเป็นร้อยละ 27.78 ของเกษตรกรที่ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2 โดยมีปริมาณการใช้เฉลี่ยไร่ละ 0.04 โดยรวมแล้วเกษตรกรผู้ปลูกในฤดูที่ 1 ใช้ปุ๋ยเฉลี่ย 48.02 กิโลกรัมต่อไร่

ส่วนเกษตรกรผู้ปลูกในฤดูที่ 2 มีจำนวนเกษตรกรที่ใส่ปุ๋ยรองพื้นทั้งสิ้น 92 ราย คิดเป็นร้อยละ 95.83 มีการใช้ปุ๋ยรองพื้นสูตรอื่นๆ เช่น 16-20-0 สูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 84.78 โดยมีปริมาณการใช้ปุ๋ยเฉลี่ยไร่ละ 18.94 กิโลกรัม สำหรับการใส่ปุ๋ยครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 เกษตรกรนิยมใช้ปุ๋ยสูตร 46-0-0 หรือปุ๋ยยูเรีย มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60 และ 51.85 รองลงมา คือ สูตร 16-20-0 คิดเป็นร้อยละ 28.42 และ 37.04 ของผู้ใช้ปุ๋ยในฤดูที่ 2 ส่วนปริมาณการใช้ปุ๋ยเฉลี่ยของปุ๋ยครั้งที่ 1 และ 2 เท่ากับ 32.16 และ 5.48 กิโลกรัมต่อไร่ โดยมีปริมาณการใช้ปุ๋ยรวมทั้งหมดในเกษตรกรที่ปลูกในฤดูที่ 2 เท่ากับ 56.58 กิโลกรัมต่อไร่ (ตารางที่ 15)

2. แหล่งความรู้ในการเลือกซื้อปุ๋ยและแหล่งซื้อปุ๋ยของเกษตรกร

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดทั้งในฤดูที่ 1 และ ฤดูที่ 2 เลือกซื้อปุ๋ยจากประสบการณ์ของเกษตรกรเองเป็นหลัก คิดเป็นร้อยละ 65.75 และ 70.83 รองลงมา คือ การศึกษาและดูจากเพื่อนบ้าน คิดเป็นร้อยละ 24.66 และ 22.92 ตามลำดับ ส่วนความรู้จากแหล่งอื่นๆ เช่น ได้รับคำแนะนำจากพ่อค้าและเจ้าหน้าที่ราชการ บริษัทเอกชนและจากการศึกษาจากนิตยสารต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 28.77 และ 23.95 ตามลำดับ สำหรับแหล่งซื้อปุ๋ยเกษตรกรนิยมซื้อปุ๋ยจากร้านค้าทั่วไปมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 79.45 และ ร้อยละ 78.13 ในฤดูที่ 1 และ ฤดูที่ 2 ตามลำดับ รองลงมาคือ ซื้อจากร้านสหกรณ์การเกษตร คิดเป็นร้อยละ 13.70 และ 15.63 อีกร้อยละ 9.59 และ 11.46 มาจากการซื้อจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ในผู้ปลูกฤดูที่ 1 และ 2 ตามลำดับ (ตารางที่ 16)

ตารางที่ 15 การใช้ปุ๋ยเคมีในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในท้องที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ปีเพาะปลูก 2547/2548

สูตรและปริมาณที่ใช้	ฤดูที่ 1		ฤดูที่ 2	
	ราย	%	ราย	%
จำนวนเกษตรกร	73	100	96	100
<u>จำนวนครั้งการใช้ปุ๋ย</u>				
ใส่ปุ๋ยรองพื้น	70	95.89	92	95.83
ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 1	73	100.00	95	98.96
ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2	18	24.66	27	28.13
<u>การใส่ปุ๋ยรองพื้น</u>	70	100	92	100
16-20-0	61	87.14	78	84.78
16-16-8	2	2.86	2	2.17
15-15-15	3	4.29	4	4.35
อื่นๆ	4	5.71	8	8.70
ปริมาณเฉลี่ยทั้งหมด (กก./ไร่)	22.12		18.94	
<u>การใส่ปุ๋ยครั้งที่ 1</u>	73	100	95	100
46-0-0	42	57.53	57	60.00
15-15-15	4	5.48	1	1.05
16-20-0	23	31.51	27	28.42
อื่นๆ	4	5.48	10	10.53
ปริมาณเฉลี่ยทั้งหมด (กก./ไร่)	25.86		32.16	
<u>การใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2</u>	18	100	27	100
46-0-0	10	55.56	14	51.85
16-20-0	5	27.78	10	37.04
อื่นๆ	3	16.67	3	11.11
ปริมาณเฉลี่ยทั้งหมด (กก./ไร่)	0.04		5.48	
รวม (กก./ไร่)	48.02		56.58	

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

ตารางที่ 16 ความรู้ในการใช้ปุ๋ยเคมี แหล่งซื้อและการชำระเงินของชาวไร่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ใน
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ปีเพาะปลูก 2547/2548

รายการ	ฤดูที่ 1		ฤดูที่ 2	
	ราย	%	ราย	%
<u>ความรู้ในการเลือกซื้อสูตรปุ๋ย</u>	73	100	96	100
ประสบการณืตนเอง	48	65.75	68	70.83
พ่อค้า	7	9.59	8	8.33
เจ้าหน้าที่ราชการแนะนำ	5	6.85	5	5.21
พนักงานบริษัทเอกชนแนะนำ	7	9.59	8	8.33
เพื่อนบ้านแนะนำ	18	24.66	22	22.92
ฉลากข้างกล่อง	2	2.74	2	2.08
<u>แหล่งซื้อปุ๋ย</u>	73	100	96	100
ร้านค้า	58	79.45	75	78.13
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์.	7	9.59	11	11.46
สหกรณ์	10	13.70	15	15.63
<u>การชำระค่าปุ๋ย</u>	73	100	96	100
สดทั้งหมด	20	27.40	30	31.25
เชื่อทั้งหมด	31	42.47	34	35.42
เชื่อบางส่วน	22	30.14	32	33.33

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

3. การชำระเงินค่าปุ๋ย

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดทั้ง 2 ฤดูนิยมซื้อปุ๋ยด้วยเงินเชื่อมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.47 และ 35.42 และซื้อด้วยเงินสดบางส่วนรองลงมา คิดเป็นร้อยละ 30.14 และ 33.33 เกษตรกรส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 27.40 และ 31.25 จะซื้อปุ๋ยด้วยเงินสดทั้งหมดในฤดูที่ 1 และ 2 (ตารางที่ 16)

ลักษณะการใช้สารเคมีในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

1. การใช้ยากุมหญ้า ยาฆ่าหญ้า และยากำจัดวัชพืช

เกษตรกรในฤดูที่ 1 มีการใช้ยากุมหญ้าจำนวน 53 ราย คิดเป็นร้อยละ 72.60 โดยนิยมใช้อาตราชิน มากที่สุดคือ 36 ราย คิดเป็นร้อยละ 67.92 รองลงมาคือ สตอมและแอคแทค คิดเป็นร้อยละ 18.87 และ 15.09 ของเกษตรกรในฤดูที่ 1 ทั้งหมดที่ใช้ยากุมหญ้า ในขณะที่มีเกษตรกรใช้ยาฆ่าหญ้าคิดเป็นร้อยละ 89.04 โดยนิยมใช้กรัมมีอกโซน มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 87.69 ของเกษตรกรในฤดูที่ 1 ทั้งหมดที่ใช้ยาฆ่าหญ้า และมีเกษตรกรใช้สารกำจัดศัตรูพืชจำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 2.74 เกษตรกรในฤดูที่ 2 มีเกษตรกรใช้ยากุมหญ้าจำนวน 70 ราย คิดเป็นร้อยละ 72.92 โดยใช้อาตราชิน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 72.86 รองลงมาคือ สตอมและแอคแทค คิดเป็นร้อยละ 15.71 และ 14.29 ของเกษตรกรในฤดูที่ 2 ทั้งหมดที่ใช้ยากุมหญ้า ส่วนยาฆ่าหญ้า มีเกษตรกรใช้ 81 ราย คิดเป็นร้อยละ 84.38 โดยใช้กรัมมีอกโซน มากที่สุด คือ 76 ราย คิดเป็นร้อยละ 93.83 ของเกษตรกรในฤดูที่ 2 ทั้งหมดที่ใช้ยาฆ่าหญ้า และมีเกษตรกรใช้สารกำจัดศัตรูพืช คิดเป็นร้อยละ 4.17 (ตารางที่ 17)

ตารางที่ 17 สารเคมีคุมหญ้า สารเคมีฆ่าหญ้าและสารเคมีกำจัดแมลงศัตรูพืชของเกษตรกร
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ปีเพาะปลูก 2547/2548

รายการ	ฤดูที่ 1		ฤดูที่ 2	
	ราย	%	ราย	%
จำนวนเกษตรกร	73	100.00	96	100.00
<u>จำนวนใช้สารเคมีคุมหญ้า</u>	53	72.60	70	72.92
อาตราชิน	36	67.92	51	72.86
สตอม	10	18.87	11	15.71
แอคแทค	8	15.09	10	14.29
อื่นๆ	2	3.77	5	7.14
<u>จำนวนผู้ใช้สารเคมีฆ่าหญ้า</u>	65	89.04	81	84.38
กรัมมีอกโซน	57	87.69	76	93.83
อื่นๆ	8	12.31	5	6.17
<u>การใช้สารกำจัดศัตรูพืช</u>	2	2.74	4	4.17

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

2. แหล่งความรู้ในการซื้อสารเคมีและแหล่งซื้อสารเคมี

เกษตรกรที่ปลูกในฤดูที่ 1 และ ฤดูที่ 2 ได้รับความรู้จากประสบการณ์ตัวเองเป็นแหล่งความรู้ นิยมที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.95 และ 42.71 รองลงมาคือจากเพื่อนบ้าน คิดเป็นร้อยละ 31.51 และ 35.42 นอกเหนือจากนี้จะเป็นแหล่งความรู้ที่ได้จากการแนะนำของพ่อค้า คำแนะนำจากเอกชน และจากเจ้าหน้าที่ราชการ ตามลำดับ ด้านแหล่งเลือกซื้อสารเคมี เกษตรกรเลือกซื้อจากร้านค้าทั่วไป มากที่สุดในผู้ปลูกทั้ง 2 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 87.67 และ 85.42 ของเกษตรกรทั้งหมดที่ปลูกในฤดูที่ 1 และฤดูที่ 2 ตามลำดับ เมื่อมีการใช้ยาคุมหญ้าแล้ว พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยังต้องกำจัดหญ้าอีก วิธีที่นิยมใช้ คือ ใช้ยามาหญ้าถึงร้อยละ 90 ของผู้ที่ต้องกำจัดหญ้าอีกครั้ง ส่วนผู้ที่ใช้ยามาหญ้า พบว่าส่วนใหญ่ไม่ต้องกำจัดหญ้าเพิ่มเติมอีก คิดเป็นร้อยละ 89.04 ของผู้ปลูกฤดูที่ 1 ส่วนในผู้ปลูกฤดูที่ 2 เมื่อใช้ยาคุมหญ้าแล้วพบว่ามีกำจัดหญ้าอีกร้อยละ 50 โดยนิยมใช้ยามาหญ้าในการกำจัดอีกร้อยละ 85.42 และเมื่อใช้ยามาหญ้าแล้ว เกษตรกรส่วนใหญ่จะไม่กำจัดวัชพืชอีก คิดเป็นร้อยละ 83.33 ของผู้ปลูกในฤดูที่ 2 (ตารางที่ 18)

ตารางที่ 18 การใช้สารเคมีกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในท้องที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
ปีเพาะปลูก 2547/2548

รายการ	ฤดูที่ 1		ฤดูที่ 2	
	ราย	%	ราย	%
<u>แหล่งความรู้ในการใช้สารเคมี</u>	73	100.00	96	100.00
พ่อค้าแนะนำ	14	19.18	18	18.75
เพื่อนบ้าน	23	31.51	34	35.42
เจ้าหน้าที่ราชการแนะนำ	2	2.74	2	2.08
พนักงานบริษัทแนะนำ	8	10.96	8	8.33
ประสบการณ์	35	47.95	41	42.71
ตลาดข้างคลอง	0	0.00	2	2.08
<u>ซื้อยาจาก</u>	73	100.00	96	100.00
ร้านค้า	64	87.67	82	85.42
สหกรณ์	9	12.33	14	14.58
<u>ใช้ยาคุมหญ้าแล้วต้องคายอีกหรือไม่</u>	73	100.00	96	100.00
ไม่ต้อง	33	45.21	48	50.00
ต้อง	40	54.79	48	50.00

ตารางที่ 18 (ต่อ)

รายการ	ฤดูที่ 1		ฤดูที่ 2	
	ราย	%	ราย	%
ขาน้ำหญ้า	36	90.00	41	85.42
แรงงานคน	3	7.50	5	12.19
อื่น ๆ	1	2.50	2	2.39
ใช้สารเคมีฆ่าหญ้าแล้วต้องดายอีกหรือไม่	73	100.00	96	100.00
ไม่ต้อง	65	89.04	80	83.33
ต้อง	8	10.96	16	16.67
เพราะ				
หญ้ายังขึ้นอีก	4	50	10	62.5
ฉีดไม่ทั่วถึง	2	25	2	12.5
หญ้าตายไม่หมด	2	25	4	25.00

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

ตารางที่ 19 การใช้แรงงานคนในการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เฉลี่ยต่อไร่ในท้องที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ปีเพาะปลูก 2547/2548

กิจกรรม	ฤดูที่ 1			ฤดูที่ 2		
	ครัวเรือน	จ้าง	รวม	ครัวเรือน	จ้าง	รวม
ถางไร่ก่อนไถ	0.001	0.001	0.002	0.006	0.011	0.017
ไถครั้งที่ 1, 2 และ 3	0.051	0.057	0.108	0.049	0.055	0.104
ซักร่องและปลูกและใส่ปุ๋ยรองพื้น	0.017	0.035	0.052	0.018	0.027	0.045
ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 1 และ 2 และปุ๋ยคอก	0.023	0.216	0.239	0.016	0.204	0.220
ปลูกซ่อม / ถอนแยก	0.039	0.077	0.116	0.025	0.049	0.074
ฉีดสารเคมี (คุมและฆ่า)	0.055	0.240	0.295	0.036	0.149	0.185
เก็บเกี่ยว	0.102	2.535	2.637	0.113	1.997	2.110
ขนและสีและขาย	0.034	0.466	0.500	0.056	0.345	0.401
รวม	0.322	3.627	3.949	0.319	2.837	3.156

หมายเหตุ: ขน หมายถึง การขนข้าวโพดที่หักแล้วไปยังรถที่รอรับ

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

การใช้แรงงาน

การใช้แรงงานในผู้ปลูกทั้ง 2 ฤดู พบว่าส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานจ้างโดยในผู้ปลูกฤดูที่ 1 มีแรงงานจ้าง 3.627 วันงาน และแรงงานในครัวเรือน 0.322 วันงาน เมื่อรวมการใช้แรงงานคนเป็น 3.949 วันงาน ซึ่งมากกว่าการใช้แรงงานในฤดูที่ 2 มีการใช้แรงงานรวมเท่ากับ 3.156 วันงาน โดยเป็นแรงงานจ้างรวมเท่ากับ 2.837 วันงาน และแรงงานครัวเรือน 0.319 วันงาน จากการศึกษาพบว่าแรงงานส่วนใหญ่ใช้ในการเก็บเกี่ยวถึง 2.637 และ 2.110 ในฤดูที่ 1 และ 2 ตามลำดับ (ตารางที่ 19)

ลักษณะการขายผลผลิต

เกษตรกรผู้ปลูกในฤดูที่ 1 ส่วนมากนิยมขายผลผลิตให้พ่อค้าเพียงรายเดียว คิดเป็นร้อยละ 87.67 และมีพ่อค้าที่เป็นขาประจำ คิดเป็นร้อยละ 87.67 เกษตรกรไม่สามารถต่อรองราคากับพ่อค้าได้คิดเป็นร้อยละ 56.16 โดยเกษตรกรร้อยละ 98.63 เห็นว่าราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จะขึ้นอยู่กับความขึ้นเป็นสำคัญ ส่วนเกษตรกรที่ปลูกในฤดูที่ 2 นิยมขายผลผลิตให้พ่อค้าเพียงรายเดียวคิดเป็นร้อยละ 85.42 โดยนิยมขายให้พ่อค้าขาประจำ คิดเป็นร้อยละ 87.50 ซึ่งเกษตรกรไม่สามารถต่อรองราคาได้คิดเป็นร้อยละ 53.13 โดยเกษตรกรทั้งหมดคิดว่าราคาของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จะขึ้นอยู่กับความขึ้นของเมล็ดข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (ตารางที่ 20)

แนวโน้มและปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการตัดสินใจทำการเพาะปลูก

เกษตรกรผู้ปลูกในฤดูที่ 1 ส่วนมากมีแนวโน้มที่จะทำการผลิตในปีถัดไปเท่าเดิมคิดเป็นร้อยละ 47.95 โดยพิจารณาจากพื้นที่เป็นหลัก คิดเป็นร้อยละ 68.57 รองลงมา ก็จะมีแนวโน้มทำการเพาะปลูกลดลง คิดเป็นร้อยละ 41.10 เนื่องจากต้นทุนในการผลิตสูง เกษตรกรจะคำนึงถึงปริมาณน้ำฝนและราคาในปีที่ผ่านมาเป็นตัวกำหนดการตัดสินใจในการผลิตมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 65.75 และ 24.66 ตามลำดับ ในขณะที่เกษตรกรผู้ปลูกในฤดูที่ 2 ส่วนมากมีแนวโน้มที่จะทำการผลิตในปีถัดไปเท่าเดิมคิดเป็นร้อยละ 52.08 โดยพิจารณาจากพื้นที่เป็นหลัก คิดเป็นร้อยละ 66.00 รองลงมา ก็จะมีแนวโน้มทำการเพาะปลูกลดลง คิดเป็นร้อยละ 39.58 เนื่องจากต้นทุนในการผลิตสูง เกษตรกรจะคำนึงถึงปริมาณน้ำฝนและราคาในปีที่ผ่านมาเป็นตัวกำหนดการตัดสินใจในการผลิตมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 58.33 และ 21.88 ตามลำดับ (ตารางที่ 21)

ตารางที่ 20 การขายผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรในท้องที่อำเภอปากช่อง
จังหวัดนครราชสีมา ปีเพาะปลูก 2547/2548

ลักษณะการขาย	ฤดูที่ 1		ฤดูที่ 2	
	ราย	%	ราย	%
จำนวนเกษตรกร	73	100.00	96	100.00
<u>ขายให้ผู้รับซื้อ</u>				
1 ราย	64	87.67	82	85.42
มากกว่า 1 ราย	9	12.33	14	14.58
<u>ลักษณะผู้ซื้อ</u>	73	100.00	96	100.00
เป็นขาประจำ	64	87.67	84	87.50
ไม่ประจำ	9	12.33	12	12.50
<u>การกำหนดราคา</u>	73	100.00	96	100.00
ต่อรองไม่ได้	41	56.16	51	53.13
ต่อรองได้	32	43.84	45	46.88
<u>ราคาข้าวโพดขึ้นกับ</u>	73	100.00	96	100.00
ความชื้น	72	98.63	96	100
ความสวยของเมล็ด	24	32.88	32	33.33
เชื้อรา	11	15.07	19	19.79

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

ตารางที่ 21 แนวโน้มและหลักการตัดสินใจของข่าวโศกเลื่องสัตว์ในอำเภอปากช่อง
จังหวัดนครราชสีมา ปีเพาะปลูก 2547/48

ลักษณะปัญหา	ฤดูที่ 1		ฤดูที่ 2	
	ราย	%	ราย	%
จำนวนเกษตรกร	73	100.00	96	100.00
<u>ปลูกเท่าเดิม</u>	35	47.95	50	52.08
พื้นที่จำกัด	24	68.57	33	66.00
ขาดแคลนทุน	7	20.00	10	20.00
เหมาะสมดีแล้ว	4	11.43	7	14.00
<u>ปลูกลดลง</u>	30	41.10	38	39.58
ต้นทุนสูง	16	53.33	22	57.89
กำไรน้อย	8	26.67	10	26.32
อายุมาก	6	20.00	6	15.79
<u>ปลูกเพิ่มขึ้น</u>	7	9.59	7	7.29
อยากมีรายได้เพิ่ม	2	28.57	2	28.57
ขายได้ราคาดี	4	57.14	4	57.14
มีทุน	1	14.29	1	14.29
<u>เลิกปลูก</u>	1	1.37	1	1.04
ต้นทุนสูง	1	100.00	1	100.00
<u>ปัจจัยที่ใช้ตัดสินใจในการปลูก</u>	73	100.00	96	100.00
ราคาในปีที่ผ่านมา	18	24.66	21	21.88
ราคาที่คาดว่าจะได้รับ	10	13.70	14	14.58
ราคาพืชอื่นๆ	2	2.74	2	2.08
การตกของฝน	48	65.75	56	58.33
แรงงานในครัวเรือน	4	5.48	3	3.13
เงินทุนในการซื้อปัจจัย	16	21.92	18	18.75

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

ลักษณะเงินทุนและแหล่งเงินทุน

เกษตรกรผู้ปลูกในฤดูที่ 1 มีลักษณะเงินทุนที่หลากหลาย โดยส่วนใหญ่มีการใช้เงินกู้บางส่วน คิดเป็นร้อยละ 61.64 รองลงมาจะกู้เงินทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 24.66 และใช้ทุนตัวเองทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 13.70 แสดงให้เห็นว่ามีเกษตรกรที่กู้เงินทั้งสิ้น 63 ราย โดยมีแหล่งเงินทุนที่สำคัญคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 57.14 รองลงมาคือการกู้จากพ่อค้าและสหกรณ์ การเกษตร คิดเป็นร้อยละ 22.22 เท่ากันจากจำนวนเกษตรกรทั้งหมดที่ทำการกู้ทั้งกู้บางส่วนและกู้ทั้งหมด ซึ่งจะเป็นลักษณะของการให้กู้โดยการให้ปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์หรือปุ๋ย เป็นต้น

เกษตรกรผู้ปลูกในฤดูที่ 2 มีการใช้เงินกู้บางส่วนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 61.46 รองลงมาคือใช้เงินกู้ทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 26.04 และใช้เงินตนเองทั้งหมดน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 12.50 โดยมีแหล่งเงินทุนที่สำคัญคือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 50 ของเกษตรกรทั้งหมดที่ทำการกู้ (ตารางที่ 22)

ตารางที่ 22 แหล่งเงินทุนในการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
ปีเพาะปลูก 2547/48

รายการ	ฤดูที่ 1		ฤดูที่ 2	
	ราย	%	ราย	%
จำนวนเกษตรกร	73	100.00	96	100.00
<u>แหล่งเงินทุน</u>				
ทุนตัวเองทั้งหมด	10	13.70	12	12.50
กู้ทั้งหมด	18	24.66	25	26.04
กู้บางส่วน	45	61.64	59	61.46
<u>แหล่งเงินกู้</u>	63	100.00	84	100.00
ธกส.	36	57.14	42	50.00
พ่อค้า	14	22.22	20	23.81
ญาติ	2	3.17	8	9.52
สหกรณ์	14	22.22	19	22.62
เพื่อนบ้าน	2	3.17	0	0.00

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

ลักษณะปัญหาในท้องถิ่น

เกษตรกรในทั้ง 2 ฤดูประสบกับปัญหาที่คล้ายคลึงกันนั่นคือปัญหาด้านการผลิต จะพบปัญหาฝนทิ้งช่วงและสภาพดินที่ปลูกขาดความสมบูรณ์เป็นส่วนใหญ่ โดยในผู้ปลูกฤดูที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 84.93 และ 50.68 ตามลำดับ ส่วนในฤดูปลูกที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 88.54 และ 46.88 ตามลำดับ สำหรับปัญหาในด้านการตลาด ส่วนใหญ่จะประสบกับปัญหาราคาข้าวโพดตกต่ำ คิดเป็นร้อยละ 61.64 และ 58.33 ในการปลูกข้าวโพดฤดูที่ 1 และ 2 ตามลำดับ (ตารางที่ 23)

ตารางที่ 23 ปัญหาด้านการผลิตและการตลาดของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ปีเพาะปลูก 2547/48

ลักษณะปัญหา	ฤดูที่ 1		ฤดูที่ 2	
	ราย	%	ราย	%
จำนวนเกษตรกร	73	100.00	96	100.00
<u>ด้านการผลิต</u>				
สภาพดินที่ปลูก	37	50.68	45	46.88
เมล็ดพันธุ์	16	21.92	23	23.96
ปุ๋ยเคมี	25	34.25	35	36.46
สารเคมี	15	20.55	22	22.92
แรงงาน	27	36.99	37	38.54
โรค	7	9.59	9	9.38
แมลง	5	6.85	5	5.21
การตกของฝน	62	84.93	85	88.54
<u>ด้านการตลาด</u>				
ราคาข้าวโพด	45	61.64	56	58.33
ผู้รับซื้อ	9	12.33	11	11.46

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ

ความต้องการความรู้เพิ่มเติมในการเพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และการสนใจแปลงสาธิต

เกษตรกรในฤดูที่ 1 ต้องการความรู้ด้านการเตรียมดินมากที่สุด รองลงมาคือความรู้ในการใช้เมล็ดพันธุ์เท่ากับการใช้ปุ๋ย คิดเป็นร้อยละ 46.58 และ 45.21 ตามลำดับ เกษตรกรสนใจแปลงสาธิต คิดเป็นร้อยละ 72.60 โดยสนใจเรื่องพันธุ์ข้าวโพดเท่ากับอัตราการใช้ปุ๋ยและสูตรปุ๋ยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.51 ของเกษตรกรทั้งหมดในฤดูที่ 1 ที่สนใจการทำแปลงสาธิต ส่วนเกษตรกรในฤดูปลูกที่ 2 ต้องการความรู้เพิ่มเติมในด้านเมล็ดพันธุ์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50 ตามด้วยการใช้ปุ๋ย คิดเป็นร้อยละ 42.71 โดยเกษตรกรสนใจแปลงสาธิตคิดเป็นร้อยละ 66.67 โดยสนใจเรื่องพันธุ์ข้าวโพดมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 64.06 รองลงมาสนใจเรื่องวิธีการเขตกรรม คิดเป็นร้อยละ 43.75 (ตารางที่ 24)

ตารางที่ 24 ความต้องการความรู้เกี่ยวกับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์
ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ปีการเพาะปลูก 2547/48

รายการ	ฤดูที่ 1		ฤดูที่ 2	
	ราย	%	ราย	%
จำนวนเกษตรกร	73	100.00	96	100.00
<u>ต้องการความรู้เกี่ยวกับ</u>				
การใช้เมล็ดพันธุ์	33	45.21	48	50
การเตรียมดิน	34	46.58	38	39.58
การใช้ปุ๋ย	33	45.21	41	42.71
โรคและแมลง	12	16.44	13	13.54
การกำจัดวัชพืช	10	13.70	13	13.54
อื่น ๆ	10	13.70	10	10.42
<u>การสนใจแปลงสาธิต</u>				
ไม่สนใจ	20	27.40	32	33.33
สนใจ	53	72.60	64	66.67
พันธุ์ข้าวโพด	22	41.50	41	64.06
อัตราการใช้ปุ๋ยและสูตรปุ๋ย	22	41.50	26	40.63
เรื่องโรคข้าวโพด	7	13.21	13	20.31
การใช้จ่ายกำจัดวัชพืช	5	9.43	6	9.38
วิธีการเขตกรรม	19	35.85	28	43.75

ที่มา: จากการสำรวจและคำนวณ